

МИРОЉУБ ВАСИЋ

**ЈОСИП БРОЗ ТИТО И СТВАРАЊЕ ПАРТИЈЕ РЕВОЛУЦИЈЕ
(Поводом 50-годишњице доласка на чело КПЈ)**

Писати о Јосипу Брозу Титу увек је изазов. Тито је као вођа једне Партије и револуције дао свој лични допринос покретању и решавању скоро свих питања развијка и борбе КПЈ (СКЈ), југословенских народа као и многих међународних проблема, јер је целог свог живота био револуционар и побуњеник, водећи борбу да култивише слободу, да разотуби човека свих отуђења, да хуманизује друштвене односе.

Овај кратак, синтетички текст посвећен је 50-годишњици доласка Јосипа Броза Тита на чело КПЈ (СКЈ) августа 1937, од када је он, као водећа стваралачка личност нашег револуционарног покрета и као први човек КПЈ, почeo давати одлучујући допринос развоју њене мисли, тактике и стратегије борбе и целокупне њене акције.

Кроз обележавање тог вредног јубилеја и указивање на Титов допринос у припремама и извођењу социјалистичке револуције у Југославији, одбрани љених тековина и развоју теорије и праксе социјализма, као и у нашој земљи тако и у свету, ми немамо за циљ да целовито оцењујемо Титову личност и његов допринос — јер то може учинити само наука и историја, већ да допринесемо упознавању његовог револуционарног стваралаштва, а пре свега његовог доприноса да од КПЈ која је претежно била окренута себи створи нови концепт и праксу Партије окренуту радничкој класи и народним масама, Партију засновану на Марковим принципима о јединству мисли и акције, тј. Партију револуције.

Изучавање тог доприноса као и укупног Титовог дела и мисли, а у њима је изражена сама бит југословенске револуције, има вишеструки значај. То изучавање није само питање нашег дуга према његовом великому доприносу развоју теорије и праксе револуције и социјализма у Југославији и свету већ и претпоставка разумевања наше револуције и њеног даљег раста.

Долазак Јосипа Броза Тита на чело КПЈ (август 1937), означио је почетак нове фазе у развоју КПЈ и револуционарно-демократског покрета у Југославији као и њихове посебне улоге у историји народа и народности Југославије, којима ће КПЈ, с Титом на челу, отворити пут у нову, социјалистичку будућност.

Својим неуморним ангажовањем и неоспорним квалитетима своје свестране личности, Тито ће као стварни вођа КПЈ обезбедити да југословенски комунисти, изражавајући на најбољи начин инте-

ресе радничке класе и народа своје земље, испуниле своју авангардну улогу у другом светском рату повешијши народе Југославије у НОР и социјалистичку револуцију.

Титова улога у савременој историји потврђује Маркову тезу да успех револуционарног покрета умногоме зависи од тога какве се личности налазе на његовом челу.

Да би се боље разумела и схватали Титова улога и историјски допринос у оспособљавању и припремама КПЈ за револуцију, треба имати у виду битне карактеристике историјске ситуације у то време. Те карактеристике, а изложићемо их (због простора и карактера теме) украпљено, у виду констатација, биле су пре свега: а) продубљивање друштвено-политичке кризе у Краљевини Југославији; б) јачање фашизма у свету, и в) испољавање неких негативних тенденција у развоју међународног комунистичког покрета.

а) Поред економске стагнације и нерешеног националног, социјалног, аграрног и неких других питања, једно од отворених питања које је стално оптерећивало политички живот у Краљевини Југославији био је проблем унутрашњег уређења земље. Суштина тог проблема састојала се у следећем: да ли државни и национални унитаризам — концепција која је победила приликом стварања Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца 1. децембра 1918. а санкционисана Видовданским уставом 1921. и још израженије наглашена октобарским уставом 1931. — или легализација стварности вишесајенталног састава државе и њено преуређење на принципу сложене државе, тј. у Федерацију.

Размишљајења око тог питања између буржоаских (грађанских) партија, попримила су вид нетрпељивости и оштрих међупартијских сукоба. Као главни носиоци прве, централистичке концепције, могу се сматрати Радикална и Демократска партија, најјаче политичке партије у Србији, а као носиоци друге, федералистичке концепције, право Хрватска републиканско-сљајчка странка, а потом Хрватска сљајчка странка и Самостална демократска странка, односно Сљајчко-демократска коалиција у Хрватској.

У борби за политичку хегемонију, тј. за поделу власти, руководства грађанских партија постепено су се компромитовала у народу и пред инострanstвом, компромитујући истовремено и сам парламентарни поредак. Пошто су страховала од јачања револуционарног покрета у земљи и заједнички језик — без обзира на друге разлике и неслагања — увек налазила једину када је требало ванредним мерама гашити револуционарни покрет, та руководства излаз из друштвено-политичке кризе нису тражила у ослонцу на радне слојеве већ у међусобном споразумевању и компромисима са краљем (двором).

Проташће покушаји грађанских опозиционих партија да обједине снаге у циљу консолидовања унутрашњих прилика (стварање Удружене опозиције 1935. и поптисивање тзв. Блока народног споразума 1937), као и покушај владајућих врхова, с намесништвом на челу, да створе масовну политичку партију и тако прошире своју друштвену основу (оснивање Југословенске радикалне заједнице 1935).

Укратко, политички живот у Краљевини Југославији, чије су друштво карактерисали економска стагнација, национално утврђивање и социјална неправда, а тиме и бесперспективност, остављао је утисак неспособности грађанских врхова да консолидују унутрашње прилике у земљи, а друштвено-политички поредак западао је у све дубљу кризу.

б) Средином тридесетих година свет се нашао у опасности од фашистичко-империјалистичке експанзије и агресије од стране Немачке, Италије и Јапана. Ове државе отворено захтевају ревизију међународних уговора и нову поделу света, што је довело до озбиљне кризе у међународним односима, а потом и до новог светског рата. Зато је опасност од фашизма, својеврсног продукта кризе капитализма као система, постајала из дана у дан све већа. Фашизам се тако појавио као највећи непријатељ мира, слободе и демократије и националне независности многих народа и држава, као главна контрагреволуционарна снага. Зато се борба против фашизма почела све више наметала као једини алтернатива а уједињавање свих демократских и родољубивих снага у свету као императив времена. И народи Југославије били су изложени све већем притиску фашистичке експанзије. Они су га све више осећали у директним претњама упереним против њихове слободе и независности.

У таквим приликама, историјски значај имао је VII конгрес Комунистичке интернационале (Москва, јули—август 1935) који је као основни задатак комунистичких партија и свих демократских снага у свету проглашавао борбу против фашизма и стварање широког антифашистичког народног фронта. У борби против фашизма а за стварање народних фронтова, што је означило извесну ренесансу у основној политици и практичним резултатима већине комунистичких партија у свету, укључујући и КПЈ, почео је снажан успон, продор социјалистичких ицеја и афирмације радничке класе и комунистичког покрета као основне прогресивне снаге савременог света.

в) Врло изражена карактеристика развитка револуционарног радничког покрета у свету у том периоду било је испољавање неких негативних тенденција у идејно-политичкој оријентацији водећих снага у комунистичком покрету, у коме је доминантну улогу имао вођа совјетске државе и СКП(б) Ј. В. Сталјин.

Билне ознаке такве оријентације и праксе, која ће касније бити назvana сталинизмом, биле су: дипломатизам и ревизионизам у области марксистичке науке; бирократизам и ослонац на не-демократске методе и снаге у управљању и у унутрашњим односима у развоју СССР, — што ће поред осталог довести до познатих Сталјинових „чистки“ у СССР (које ће захватити не само многе припаднике СКП(б) већ и других комунистичких партија који су се налазили у СССР, међу којима и многе руководеће људе КПЈ), — и секташтво и хегемонизам у односима у комунистичком покрету.

Један један један владајућих принципа у комунистичком покрету у свету био је тада тзв. принцип монолитизма, који је подразумевао луну истоветност погледа на борбу за социјализам и јединствену генералну линију, стратегију и тактику борбе комунистичког и радничког

покрета, као и форме и садржаје његовог организовања и активности. Суштина монополитизма била је у постојању руковођећег центра (Москва) одакле се руководи, диригује.

У тако сложеним друштвено-политичким приликама у земљи и неповољним кретањима у међународним односима и комунистичком покрету у свету, КПЈ се налазила на једном од судбоносних раскршћа — да ли да потоне у беспуђу фракцијских сукоба, па чак и да је Коминтерна, због несправданих сумњичења и оптужби, распусти, или да нађе снаге за оздрављење и постане истинска авангарда радничке класе и осталих ослободилачких покрета. Тада у њеном руководству све значајнију улогу почиње да игра Јосип Броз Тито, који ће својом стваралачком личношћу и активношћу обележити даљи развијатак комунистичког покрета и социјалистичке револуције у Југославији.

Доласком на чело КПЈ Тито је повео одлучну акцију за превазилажење кризе у којој се она налазила, и уз помоћ најбољих снага у Партији он ће изаћи као победник. Најзначајније мере које је Тито предузео у тим судбоносним данима за КПЈ биле су, поред остalog, следеће:

а) разрешење тзв. кризног положаја КПЈ у Коминтерни, где је она била осумњичена за фракционаштво, сарадњу с класним непријатељем и сл., а њен генерални секретар Милан Горкић ухапшен па затим ликвидиран, а доведен је био у питање и њен отостанак;

б) предузимање енергичних мера за ликвидацију фракционашких и групашких борби, и то како у руководству КПЈ, чије се седиште тада налазило у Паризу, тако и у неким организацијама у земљи, а пре свега међу комунистима у сремскомитровачкој казањиони;

в) отварање процеса финансијског осамостаљивања КПЈ од Коминтерне;

г) формирање новог руководства КПЈ у земљи (мај 1938), — први пут после 1929. године, од када се руководство стално налазило у иностранству, — чиме је отпочео процес његовог осамостаљивања од Коминтерне и стабилизовања као стварног руководиоца револуционарног покрета у Југославији;

д) предузимање енергичних мера да се спроведе реорганизација СКОЈ-а и да он од уске, илегалне и секташке организације, — која се пре свега бавила пропагирањем револуционарних идеја и извештајем повремених илегалних акција против режима, али је била одвојена од широких омладинских маса које су често са симпатијама гледале на такву активност мада у њој нису учествовале, — прерасте у организацију револуционарне акције која ће изражавати интересе и хтења младе генерације и бити на челу масовног револуционарно-демократског омладинског покрета у Југославији.

Основни чиниоци развоја КПЈ у том периоду били су: њено постепено ослобађање од секташких парола и ултрапреванчарских формула (о оружаном устанку, бојкоту УРС-ових синдиката, стварању тзв. револуционарне синдикалне опозиције и национално-револуционарних организација и сл.) и оријентација на борбу за

свакодневне захтеве радничке класе, сељаштва и интелигенције у циљу стварања акционог јединства радничке класе и других демократских снага пред одлучујуће битке.

КПЈ се, такође активно почела постављати према практичним аспектима националног питања и на ширем фронту се ангажовала у борби против свих видова националне неравноправности и утњетавања. Значајна је била и њена оријентација на стварање националних комунистичких партија (Хрватске, Словеније и Македоније). Полазећи од начела о праву сваког народа на самоопредељење, КПЈ је напустила своју ранију секташку паролу о разбијању Југославије као државе и заузела став да народи Југославије треба да у демократској атмосфери сами одлуче о формама и карактеру својих међусобних односа.

Значајна је била и оријентација КПЈ да борба за јединство демократских снага, које је неопходно ради борбе против антидемократског режима и све веће опасности од фашизма, мора да буде најважнији циљ њене политичке акције.

Укратко, пред КПЈ су тада били најважнији следећи проблеми: непосредно припремање фашистичког империјализма за нови светски рат (са оштрим упореном против прве земље социјализма) и непосредна опасност од агресије против народа Југославије, затим решавање горућих питања економског и социјалног положаја радних маса у земљи, антидемократски политички систем који је народним масама одузимао сваку могућност легалне активности и, најзад, нерешено национално питање, односно борба за националну равноправност и самоопредељење.

КПЈ је све више била у стању да на такве друштвене проблеме да јасне одговоре у складу са општим курсом политичких кретања и односом снага у друштву, а и са стварним стањем свести народних маса, њиховим положајем и њиховим тежњама.

КПЈ је позвала народе Југославије на организовану одбрану од опасности од фашистичке агресије и истовремено раскринавала маневре реакционарних кругова у свету и земљи, који су желели и покушавали да тежиште те агресије усмере према СССР-у. Партија је указивала да је политика сарадње и ослонца на СССР и на јединство свих антифашистичких снага и народа пут одбране од наступајуће агресије.

Партија је на економско-социјалном плану истакла пропрам захтева, мера и циљева у корист побољшања услова живота и рада радничких маса, организујући економске и политичке акције радника, сељака и других радних људи, почев од великих штрајкова и демонстрација, до митингова свакодневних акција за најразличитије политичке, економске, социјалне, културне, демократске и друге захтеве и интересе. Кроз те акције КПЈ је излазила из своје илегалности, радне масе су сагледавале своју снагу и јачала је класна борба.

Захваљујући пре свега Титу, у руковођствима организација КПЈ све више преовлађава сазнавање да револуција није и не може бити само ствар комуниста, па ни саме радничке класе, већ, пре свега, дело радничких маса предвођених авангардом, па зато Партија постаје

све отворенија за све облике борбе зависно од услова и односа класних снага.

У тајвим политичким приликама у земљи и свету све више је прошубљивана револуционарна ситуација у Југославији, а широке народне масе показивале су се спремним да, мимо и против воље режима, траже излаз из друштвено-политичке кризе. Све основне политичке формације јулословенског друштва, изузев КПЈ, биле су тада на испиту, на раскроници са које ће, како то каснији развитак покazuје, отићи странптицом на којој ће се неповратно изгубити. То је историјски контекст у коме треба сагледавати и оцењивати Титов допринос у припремама КПЈ за револуцију.

За разумевање Титовог историјског доприноса оспособљавању КПЈ за испуњење њене историјске улоге, што је нарочито дошло до израђаја после његовог доласка на њено чело а што је основни предмет нашег разматрања, треба назначити моменте који осветљавају Титову концепцију КП као истинске авангарде, односно треба указати на његово скватање улоге радничке класе. Неколико назнака о томе:

— својом појавом радничка класа отвара нову револуционарну епоху људске историје, а њено ослобођење као и ослобођење друштва у целини једину је могуће социјалистичком револуцијом;

— основни облик развијања, изграђивања радничке класе јесте њено политичко организовање;

— у основи политичкот организовања, радничка класа има своје политичке партије;

— функцију и природу радничких партија (као и свик других политичких партија) треба свести на природу и функцију друштвених класа;

— укупно политичко организовање радничке класе најбоље се препознаје у лику Комунистичке партије, јер је у њеној функцији садржан смисао и класно-револуционарна природа уопште.

Због свега тога, настанак КП у срету, а тиме и у Југославији, означио је највиши историјски облик револуционарно-политичког организовања радничке класе, јер КП представља најсвеснији део саме радничке класе, она је унутрашње језпро, срж, бит саме класе, она је носилац револуционарне идеологије тј. класно-револуционарне свести радничке класе; радничка класа не би могла успешно да води своју борбу, да остварује социјалистичку револуцију без комунистичке свести, односно без авангарде тог „теоретског предњака“ (Маркс).

Сви велики марксистички борци, а Тито је несумњиво био такав, увек су у својој акцији и теорији сједињавали разумевање конкретног, појединачног и општег и то доводили у дијалектичку везу са теоријом. Тиме су избегавали да падну у прагматизам и опортанизам.

За Тита ни раније, а посебно од када је дошао на њено чело, КПЈ никада није била нешто изнад и изван маса већ као њен нераздвојни део. Од Партије која је углавном животарија у најдубљој илегалности, он поставља и развија концепт и практику Партије окренуту радничкој партији и народу, јер је спознао да соција-

листичка револуција може бити само дело маса, а не само радничке класе, а поготово не само КПЈ. Зато разрађује концепцију и програм који ће приватити масе, радничка класа и други радни и родољубиви слојеви.

Тезу да је револуционарна теорија билна за осмишљавање револуционарне праксе и да револуционарна пракса верификује и подстиче даљи развој теорије, Титово дело је и као мислиоца и револуционара потврдило, а можда нигде тако изразило као кроз његову концепцију Партије и револуције и њихово претварање из визије у стварну друштвену праксу.

Дошавиши на чело КПЈ у тренуцима када је пред њом био, с једне стране, историјски задатак припрема за социјалистичку револуцију, а с друге стране, доведен у питање (у Коминтерни) њен отостанак (претња распуштањем), Тито на следећи начин формулише улогу и место КПЈ:

— Партија се у својој активности, борби мора осланјати на радничку класу, на радни народ у целини, тј. на њихову акцију;

— Партија се мора ослободити секташтва и опортунизма и бити присутна као водећа снага и организација радних маса свуда где се те масе боре, где су организоване или их је могуће организовати;

— борба за свакодневне захтеве радних маса мора постати полазна тачка за повезивање Партије, као револуционарне авангарде, са широким масама и за њено оспособљавање да усмерава акцију тих маса на револуционарне позиције;

— Партија, да би била авангарда, мора бити јединствена, а у њеним руководствима, и организацијама доминантан утицај треба да имају радници.

Попазећи од таквог концепта и задатака Тито је изправљивао КПЈ на следећим темељима, односно темељи те његове концепције су били:

— укорењеност Партије у радничкој класи и најширим прогресивним снагама друштва;

— њена људгворност властитој класи и народу а не неком (било ком и каквом) страном руководећем центру;

— унутрашња чврстина и јединство на основу демократског централизма, револуционарни морал, хуманизам и демократичност живота Партије.

Захвалијујући таквој концепцији и пракси, која ће кроз револуционарне акције и нова искуства бити обогаћена, КПЈ ће с Титом на челу успешно предводити наше народе у НОР-у и револуцији и каоцијој изградњи нашег слободног, социјалистичког, самоуправног друштва.

Обележавање 50-годишњица доласка Јосипа Броза Тита на чело КПЈ, такође је прилика (и то утолико пре што као друштво преживљавамо друштвено-политичку и економску кризу, што буја идеологија кризе и деструкције, што је антikомунизам у снажно офанзиви, и то не само у свету већ и код нас) — да се поново подсетимо, да укажемо на резултате остварене у тих 50 година.

Ти резултати су, може се слободно рећи, историјски и они убедљиво говоре, сведоче о Титовом стваралачком раду и борби револуционарног покрета коме је он стајао на челу.

Ту су, пре свега, следећи резултати:

— израстање КПЈ у идејно и политички јединствену и чврсту организацију и њено оспособљавање за револуционарну акцију у конкретним условима борбе;

— разбијање обруча илегалности у коме се КПЈ налазила до 1937. и њено шире повезивање са радничком класом и овим демократским слојевима и снагама у Југославији;

— успешно покретање, руковођење и победоносно завршавање НОР-а и социјалистичке револуције;

— стварање социјалистичке Југославије, заједнице слободно уједињених народа на бази права на самоопредељење и равноправност;

— снажна и успешна привредна изградња земље током 1945—1970, чиме су ударени темељи за даљи социјалистички развитак Југославије;

— дубоки преобрежај земље у погледу нивоа и стваралачке снаге њене културе, науке и цивилизације;

— бескомпромисна и успешна борба против сталинистичког дотматизма и хегемонизма и етапистичко-бирократских и конзервативних снага у земљи;

— победа начела радничког самоуправљања;

— консолидовање унутрашњег и међународног положаја Југославије и њена афирмација у борби за мир, коегзистенцију и несврстаност у свету, за прогрес човечанства уопште;

— допринос Југославије и њеног комунистичког покрета развоју теорије и праксе социјализма и марксизма у свету итд. итд.

То су неки од најзначајнијих историјских вредности и резултата КПЈ (СКЈ), народа и народности Југославије, резултата због којих су, предвођени Титом, ушли у светску историју.

Јосип Броз Тито је пре свега био револуционар, марксиста. И то не само зато што је читав свој живот посветио револуционарној борби радничке класе и радних људи за социјализам већ пре света стога што је заједно са њима и КПЈ — СКЈ коме је стајао на челу скоро 50 година, био изузетан стваралац револуције.

Титова је историјска заслуга не само што је КПЈ под његовим вођством припремила и извела револуцију и трасирана путеве југословенског социјалистичког развитка, већ што је постала права авангарда, центар и носилац друштвене мисли, постала водећа пополитичка снага, способна и смела да у свакој етапи развоја наше револуције, полазећи од револуционарне и хуманистичке визије друштва, своју активност и борбу прилагођава конкретним условима и методама борбе и што је била способна да формулише борбену платформу и непосредне циљеве и да на њима активира и уједињава револуционарне снаге и енергију радничке класе и народа Југославије и отвара им даљу перспективу борбе за социјализам.